

JEL: F13, F14, F15, F23, L81, O24

DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2025-1-5>

Катерина Олександрівна ЩУР,

магістр кафедри економіки і підприємництва,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: [0000-0001-7248-8285](https://orcid.org/0000-0001-7248-8285)

Світлана Олександрівна ТУЛЬЧИНСЬКА,

доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри економіки і підприємництва,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: [0000-0002-1409-3848](https://orcid.org/0000-0002-1409-3848)

Анна Юрївна ПОГРЕБНЯК,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки і підприємництва,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: [0000-0003-2421-476X](https://orcid.org/0000-0003-2421-476X)

ВПЛИВ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТРЕНДІВ НА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

У статті досліджено вплив глобальних економічних трендів на зовнішньоекономічну діяльність торговельних підприємств в Україні. Визначено основні виклики та можливості адаптації до змін у світовій економіці. Розглянуто ключові глобальні фактори, які впливають на зовнішньоекономічну діяльність. Ключовими аспектами впливу на зовнішньоекономічну діяльність торговельних підприємств виступають: зростаючий протекціонізм та зміни у торговельній політиці провідних світових економік; посилення торговельних бар'єрів та зростання економічного націоналізму; геополітична нестабільність та макроекономічні виклики, такі як зміни в глобальних ланцюгах постачання, що впливають на логістичні витрати та терміни поставок; глобальні екологічні зміни та екологічні ініціативи в контексті зеленої трансформації та стандартів сталого розвитку; цифровізація та розвиток нових технологій, що продовжують змінювати характер міжнародної торгівлі. Використання

штучного інтелекту, автоматизація та перехід до цифрових платформ відкривають нові можливості для українських торговельних компаній у сфері експорту послуг та IT-рішень. Водночас, це вимагає значних інвестицій у модернізацію та адаптацію до нових стандартів. Проаналізовано динаміку зовнішньої торгівлі України у 2021 – 2024 роках, зміну обсягів експорту, імпорту та структуру прямих іноземних інвестицій. Це дає можливість оцінити наслідки змін у міжнародному середовищі для українських торговельних підприємств, що дозволяє визначити ключові виклики та перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Обґрунтовано необхідність гнучкого управління зовнішньоекономічною діяльністю для підвищення конкурентоспроможності торговельних підприємств. Запропоновано стратегічні напрями адаптації бізнесу до сучасних глобальних викликів та визначено їх перспективи. Зроблено висновок, що розвиток зовнішньоекономічної діяльності торговельних українських підприємств залежить від ефективного реагування на глобальні економічні тенденції, що сприятиме їхній інтеграції у світову економіку та підвищенню загальної економічної стабільності країни.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність підприємств, глобалізація, глобальні економічні тренди, розвиток торговельних підприємств.

Kateryna SHCHUR,

Master's degree in Economics and Entrepreneurship,
NTUU «Kyiv Polytechnic Institute named after Igor Sikorsky»

Svitlana TULCHYNKA,

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department
of Economics and Entrepreneurship,
NTUU «Kyiv Polytechnic Institute named after Igor Sikorsky»

Anna POHREBNIAK,

PhD (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economics and
Entrepreneurship
NTUU «Kyiv Polytechnic Institute named after Igor Sikorsky»

THE IMPACT OF GLOBAL ECONOMIC TRENDS ON THE FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF TRADING ENTERPRISES IN UKRAINE

The article examines the impact of global economic trends on the foreign economic activity of trading enterprises in Ukraine. The main challenges and

opportunities for adaptation to changes in the world economy are identified. The key global factors that influence foreign economic activity are considered. The key aspects of the impact on the foreign economic activity of trading enterprises are: growing protectionism and changes in the trade policies of leading world economies; strengthening trade barriers and features of economic nationalism; geopolitical instability and macroeconomic challenges, such as changes in global supply chains, affecting logistics costs and delivery times; global environmental changes and environmental initiatives in the context of green transformation and sustainable development standards; digitalization and the development of new technologies that continue to change the nature of international trade. The use of artificial intelligence, automation and the transition to digital platforms open up new opportunities for Ukrainian trading companies in the field of export of services and IT solutions. At the same time, this requires significant investments in modernization and adaptation to new standards. The dynamics of Ukraine's foreign trade in 2021-2024, changes in export volumes, imports and the structure of foreign direct investment are analyzed. This provides an assessment of the consequences of changes in the international environment for Ukrainian trading enterprises, which allows using key challenges and prospects for the development of foreign economic activity. The possibility of flexible management of foreign economic activity to increase the competitiveness of trading enterprises is substantiated. Strategic directions for adapting business to modern global challenges are proposed and their prospects are determined. It is concluded that the development of foreign economic activity of Ukrainian trading enterprises depends on an effective response to global economic trends, which will contribute to their integration into the world economy and increase the overall economic stability of the country.

Keywords: foreign economic activity of enterprises, globalization, global economic trends, development of trading enterprises.

Постановка проблеми. Сучасні торговельні підприємства України, що працюють на міжнародних ринках, стикаються з численними викликами та можливостями через глобальні економічні зміни. Це потребує переосмислення наявних моделей управління зовнішньоекономічною діяльністю та адаптації до нових реалій. Вплив цифровізації торгових війн, змін у глобальному ланцюгу постачання, екологічних ініціатив та нестабільності фінансових ринків є визначальним для стратегічного управління зовнішньоекономічною діяльністю (ЗЕД) торговельних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження впливу глобальних економічних трендів на стратегічний розвиток та конкурентоспроможність підприємств активно ведеться серед провідних світових економістів. Такі науковці, як Джозеф Стігліц [1], Майкл Спенс [2], Дарон Аджемоглу та Джеймс Робінсон [3] вивчають компаративний аналіз економічних систем, їхню взаємодію на міжнародному рівні, а також наслідки глобалізації для конкуренції, міжнародної торгівлі та розподілу ресурсів у світі.

Стан та перспективи участі на міжнародному ринку вітчизняних торговельних підприємств досліджують і вітчизняні науковці, серед яких слід відмітити роботи: І. Брітченко, Н. Бондаренко, Н. Верхоглядової, А. Завгороднього, Ю. Козак, Е. Ковтун, А. Крутова, Є. Малишко, Л. Мельник, О. Новікова, А. Овсієнко, Л. Омлянович, Т. Остапенко, В. Радаєва, К. Решетняк, В. Ровенської, А. Савощенко, Т. Садридінова, О. Филипенко, Т. Хоменко, Л. Яцун та інші.

Проте необхідно зазначити, що питання впливу глобальних економічних трендів на зовнішньоекономічну діяльність торговельних підприємств України залишається актуальною, зокрема із урахуванням постійних тенденцій змін у глобальному просторі.

Метою статті є вивчення впливу глобальних економічних трендів на зовнішньоекономічну діяльність торговельних підприємств України. Для досягнення поставленої мети було: проаналізовано основні глобальні тренди економічного розвитку; проаналізовано валовий внутрішній продукт України; здійснено порівняння складових зовнішньої торгівлі України у 2021 р. та 2024 р.; проаналізовано прямі іноземні інвестиції в Україну у 2024 р. за секторами; обґрунтовано напрями активізації зовнішньоекономічної діяльності торговельних підприємств України.

Виклад основного матеріалу. Зовнішньоекономічні зв'язки важливі для розвитку економіки підприємств та країни в цілому. Це відбувається завдяки розширенню ринків збуту, залученню іноземних інвестицій, впровадженню сучасних технологій та інтеграції у міжнародні виробничі процеси. Взаємодія з міжнародними партнерами сприяє підвищенню конкурентоспроможності, стимулює розвиток інновацій та сприяє модернізації виробничих потужностей.

Як зазначив Сарвант Сінгх, 2025 рік стане періодом значних можливостей, змін та викликів, які охоплюватимуть різні аспекти світової економіки – від розвитку штучного інтелекту до боротьби зі зміною клімату, геополітичних зрушень та соціальних трансформацій [4].

Його команда футуристів із MarketsandMarkets виділила 15 ключових глобальних тенденцій, що визначатимуть динаміку розвитку міжнародних відносин у 2025 році (див. рис. 1).

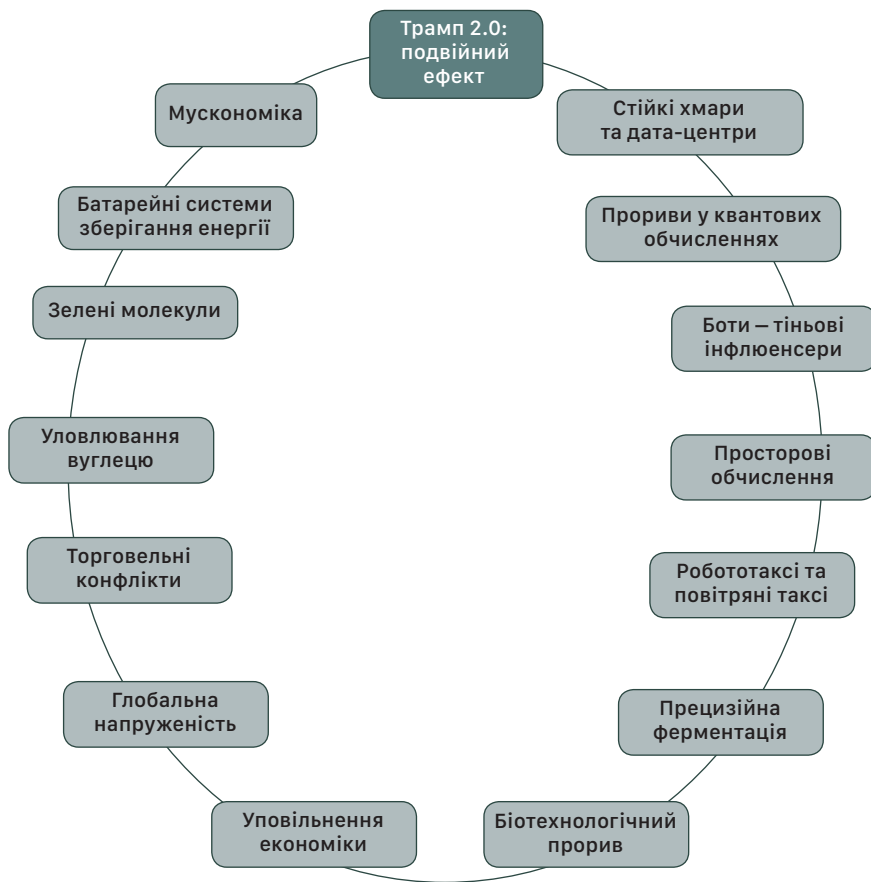

Рис. 1. Ключові глобальні тенденції за MarketsandMarkets

Джерело: побудовано авторами на основі [4]

Аналізуючи статтю Сарвант Сінгх, можна визначити декілька ключових аспектів, що мають визначальний вплив. По-перше, зростаючий протекціонізм та зміни у торговельній політиці провідних світових економік, зокрема зміни у політиці США можуть спричинити

коригування митних тарифів, що безпосередньо вплине на українських експортерів. Посилення торговельних бар'єрів та зростання економічного націоналізму можуть обмежити доступ українських товарів до деяких ринків або змінити умови їхнього постачання.

По-друге, геополітична нестабільність та макроекономічні виклики, такі як зміни в глобальних ланцюгах постачання, впливають на логістичні витрати та терміни поставок. Це змушує українські торговельні підприємства шукати нові маршрути транспортування, налагоджувати партнерства в регіонах, менш схильних до геополітичних ризиків, а також адаптувати свої виробничі процеси до умов підвищеної невизначеності.

По-третє, цифровізація та розвиток нових технологій продовжують змінювати характер міжнародної торгівлі. Використання штучного інтелекту, автоматизація та перехід до цифрових платформ відкривають нові можливості для українських торговельних компаній у сфері експорту послуг та IT-рішень. Водночас, це вимагає значних інвестицій у модернізацію та адаптацію до нових стандартів.

Також глобальні екологічні зміни та екологічні ініціативи мають важливе значення для українських торговельних підприємств, особливо в контексті зеленої трансформації та стандартів сталого розвитку. Українським підприємствам потрібно буде враховувати вимоги щодо зниження викидів вуглецю, використання екологічно чистих технологій і відновлювальних джерел енергії для забезпечення конкурентоспроможності на міжнародних ринках. Вони повинні бути готові до змін у законодавчих вимогах та стандартів, що постійно оновлюються, зокрема в Європейському Союзі та інших регіонах.

Існує багато досліджень щодо визначення ЗЕД та його впливу на економіку. Визначення ЗЕД як діяльності суб'єктів господарювання в Україні є законодавчо закріпленим. Згідно з Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» зовнішньоекономічна діяльність – це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, а також діяльність державних замовників з оборонного замовлення, у випадках, визначених законами України, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами [10].

На нашу думку, ЗЕД – це важлива складова економіки кожного регіону, країни або окремого суб'єкта, яка охоплює комплекс фінансових, виробничих, господарських, правових взаємовідносин для реалізації і досягнення стратегічних цілей.

Одним із показників для визначення оптимального рівня функціонування ЗЕД в країні є валовий внутрішній продукт (ВВП). ВВП найбільш точно описує економічний розвиток країни, що дає можливість оцінити наскільки є сприятливими умови функціонування ЗЕД в даній країні. Це дає змогу суб'єктам орієнтуватися на подальші дії, оскільки він дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо співпраці та вибору оптимальних стратегій розвитку на міжнародному ринку.

На рис. 2 графічно зображено зміни ВВП України за останні 5 років.

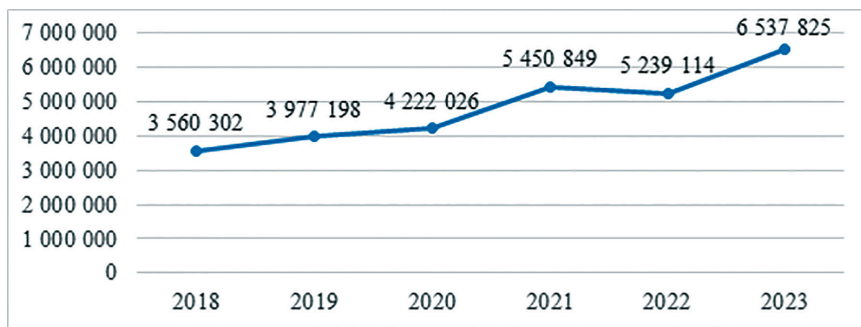

Рис. 2. ВВП України за період 2018 – 2023 рр., у млн грн

Джерело: побудовано авторами на основі [5]

Отже, можемо побачити стійку тенденцію до зростання ВВП, окрім 2022 року, що пов'язано з повномасштабним вторгненням. Оскільки ВВП України має позитивну динаміку, що підтверджує можливість адаптуватися до змін, створюються передумови для активізації міжнародного співробітництва та залучення нових партнерів. Проте необхідно також враховувати й інфляційну складову у ВВП, оскільки це показники номінального, а не реального показника ВВП.

Щодо оцінювання 2024 року експерти зазначають, що «за підсумками 2024 року Міністерство економіки прогнозує зростання реального валового внутрішнього продукту (ВВП) України на рівні 3,6%» [7]. Такий прогноз вказує на поступове відновлення економіки та її здатність до зростання, незважаючи на економічні проблеми. Позитивна динаміка ВВП свідчить про стабілізацію внутрішнього ринку, розширення можливостей для підприємств та підвищення рівня довіри міжнародних партнерів. Таким чином, позитивна динаміка ВВП у

2024 році може сприяти подальшій активізації ЗЕД та інтеграції України у світові ринки.

Одним з помітних наслідків для України є зміна стратегій в міжнародній торгівлі. Через повномасштабну війну відбулося значне скорочення експорту та імпорту, особливо в перші місяці бойових дій, що спричинило перебої у постачанні сировини, комплектуючих та готової продукції. Закриття портів, руйнування транспортної інфраструктури та блокада морських шляхів змусили торговельні підприємства шукати альтернативні логістичні маршрути, зокрема через європейські країни. Водночас відбувся перегляд зовнішньоекономічних пріоритетів, що сприяло активнішій інтеграції України в європейський ринок, укладенню нових торговельних угод та розвитку експортних можливостей, зокрема в аграрному та технологічному секторах.

Візьмемо для порівняння зміни структури зовнішньої торгівлі за 2021 рік, коли країна адаптувалась до пандемії, спричиненої Covid-19, та 2024 рік (див. табл. 1).

Таблиця 1. Порівняння зовнішньої торгівлі України у 2021 та 2024 роках

Показник	2021 рік (млрд дол. США)	2024 рік (млрд дол. США)	Зміни у 2024 році щодо 2021 року (млрд дол. США)
Товарообіг	140,9	112,3	Зниження 28,6
Експорт товарів	68,09	41,6	Зниження 26,49
Імпорт товарів	72,82	70,7	Зниження 2,12
Сальдо зовнішньої торгівлі товарами	-4,73	-29,1	Значне зростання дефіциту
Основні експортні партнери	Китай – 8,0; Польща – 5,23; Туреччина – 4,14	Польща – 4,7; Іспанія – 2,9; Німеччина – 2,8	Зміна структури: зниження експорту до Китаю, посилення ролі ЄС
Основні товари експорту	Чорні метали – 13,95; зернові – 12,34; жири та олії – 7,04	Продовольчі товари – 24,6; метали – 4,4; машини та транспорт – 3,5	Переорієнтація на аграрний експорт
Основні імпортні партнери	Китай – 10,97; Німеччина – 6,28; рф – 6,08	Китай – 14,4; Польща – 7,0; Німеччина – 5,4	Зникнення рф з основних партнерів, зростання частки Польщі

Закінчення таблиці 1

Показник	2021 рік (млрд дол. США)	2024 рік (млрд дол. США)	Зміни у 2024 році щодо 2021 року (млрд дол. США)
Основні товари імпорту	Палива – 14,33; машини – 14,2; хімпром – 9,74	Машини та транспорт – 25, хімпром – 11,7, паливо – 8,9	Збільшення імпорту техніки, скорочення імпорту палива
Зовнішня торгівля послугами	Експорт – 13,16; імпорт – 7,59	Дані відсутні	-

Джерело: складено авторами на основі даних
Державної служби статистики [7; 8]

Останніми роками, особливо після початку повномасштабної війни, структура зовнішньої торгівлі України зазнала істотних змін, що стало результатом як впливу глобальних економічних трендів, так і адаптації підприємств до нових умов.

Зниження загального товарообігу в 2024 р. порівняно з 2021 р., що становить 28,6 млрд дол. США, стало наслідком не лише внутрішніх економічних потрясінь, а й глобальних тенденцій, таких як сповільнення економічного зростання у світі та зростання інфляційних процесів. Водночас, скорочення експорту товарів і збільшення дефіциту торговельного балансу відображають глобальні проблеми, зокрема перебої в постачанні сировини, блокування традиційних торгових шляхів і зміни в цінових тенденціях на світових ринках.

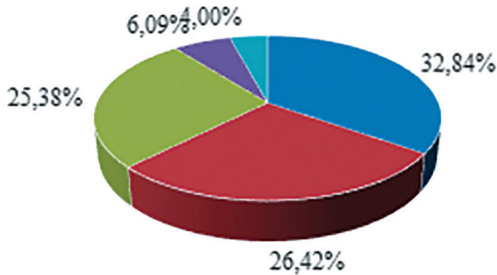
Зміна структури українського експорту також вказує на вплив глобальних економічних змін. Перехід від традиційних металів та зернових до збільшення частки продовольчих товарів у експорті свідчить про адаптацію підприємств до нових потреб глобальних ринків, а також про пошук нових можливостей для розвитку аграрного сектора, що є однією з головних стратегій України у поточних умовах. Замість експорту металів на продовольчі товари стала не лише наслідком змін у внутрішньому виробництві, а й результатом зростання глобального попиту на харчові продукти.

Зростання імпорту техніки та обладнання відображає адаптацію підприємств до технологічних викликів, зокрема модернізації виробничих процесів, пов'язаних із інноваційними та енергозберігаючими технологіями. Збільшення імпорту машин, обладнання та транспортних засобів підтверджує потребу підприємств в інвестиціях у модер-

нізацію для підвищення ефективності та конкурентоспроможності на глобальних ринках.

Одним із ключових факторів є зміна географії зовнішньоекономічної діяльності України. Зростання торгівлі з ЄС є наслідком не лише внутрішніх реформ, а й глобальних економічних процесів, таких як посилення ролі Європейського Союзу як основного торгового партнера. Водночас, зменшення співпраці з росією та скорочення частки Китаю в експорті свідчать про зміни в глобальних торгових відносинах, зокрема через політичні та економічні санкції.

Згідно з даними НБУ, прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну у 2024 році за 3 квартали були спрямовані переважно в такі сектори економіки, як: фінансова та страхова діяльність, промисловість, оптова і роздрібна торгівля (див. рис. 3).

- Промисловість
- Фінансова та страхова діяльність
- Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів
- Інформація та телекомунікації
- Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність

Рис. 3. Прямі іноземні інвестиції в Україну за секторами економіки у 2024 році

Джерело: побудовано на основі [9]

Можемо побачити із наведених даних, що пріоритети інвесторів в українську економіку направлені в такі сфери, як: промисловість, фінансовий сектор та торгівлю, тоді як стратегічно важливі сфери, такі як інформація та телекомунікації, логістика залишаються менш при-

вабливими. Це може обмежувати розвиток економіки країни в часі, коли домінує цифровізація.

Висновки та пропозиції. Однією з ключових проблем, що впливає з аналізу прямих іноземних інвестицій в Україну, є нерівномірний розподіл капіталу між секторами економіки. Глобальні економічні тренди формують пріоритети інвесторів, що призводить до концентрації вкладень у промисловість, фінансовий сектор та торгівлю, тоді як стратегічно важливі сфери, як-от транспорт і логістика, залишаються менш привабливими. Це може обмежувати розвиток інфраструктури, яка є критичною для міжнародної торгівлі та інтеграції українських підприємств у світову економіку. Диспропорція в інвестиційних потоках свідчить про необхідність коригування економічної політики для залучення капіталу в «недофінансовані» галузі та підвищення їхньої конкурентоспроможності в умовах глобальних ринкових змін.

Таким чином, сучасні глобальні тренди створюють як виклики, так і можливості для українського бізнесу. Для ефективної адаптації до змін необхідно впроваджувати стратегії гнучкості, знижувати залежність від нестабільних ринків та активно інтегрувати інноваційні підходи в управління міжнародною діяльністю. Впровадження державних ініціатив щодо стимулювання експорту та підтримки високотехнологічних галузей може стати ключовим фактором стійкого розвитку зовнішньоекономічної діяльності торговельних українських підприємств.

Подальших досліджень вимагають питання активізації зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних торговельних підприємств із урахуванням тенденцій розвитку глобальної економіки та цифровізації.

© **Щур К.О., Тульчинська С.О., Погребняк А.Ю., 2025**

ЛІТЕРАТУРА

1. Joseph E. Stiglitz, *The Great Divide*. Penguin, 2016.
2. Michael Spence, *The Next Convergence: The Future of Economic Growth in a Multispeed World*. Picador, 2012.
3. Дарон Аджемоглу, Джеймс Робінсон, *Чому нації занепадають. Походження влади, багатства та бідності*. Київ: Наш Формат, 2017.
4. Top 15 Global Trends For 2025. URL: <https://www.forbes.com/sites/sarwantsingh/2025/01/22/top-15-global-trends-for-2025/> (дата звернення 15.02.2025).

5. Державна служба статистики України. <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 15.02.2025).
6. Прогноз зростання економіки України на 2024 рік знижено з 4% до 3,6% – Мінекономіки. URL: <https://epravda.com.ua/power/prognoz-zrostannya-ekonomiki-ukrajini-na-2024-rik-znizhenoz-4-do-3-6-minekonomiki-802079/>.
7. Товарообіг України за 2024 рік. Укрінформ. URL: <https://surli.li/pydumy>.
8. Експорт товарів збільшився. Укрінформ. URL: <https://surli.cc/njuqbu>.
9. Національний банк України. Статистика зовнішнього сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#5>.
10. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 № 959-XII. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 29, ст. 377.
11. Тульчинська С.О., Копійка С.В. Проблеми забезпечення ефективного управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств в умовах воєнного стану. *Агросвіт*. 2023. № 24. С. 17 – 22.

REFERENCES

1. Joseph E. Stiglitz, *The Great Divide*. Penguin, 2016.
2. Michael Spence, *The Next Convergence: The Future of Economic Growth in a Multispeed World*. Picador, 2012.
3. Daron Acemoglu, James Robinson, *Why Nations Decline. The Origins of Power, Wealth and Poverty*. Kyiv: Nash Format, 2017.
4. Top 15 Global Trends For 2025. URL: <https://www.forbes.com/sites/sarwantsingh/2025/01/22/top-15-global-trends-for-2025/>.
5. State Statistics Service of Ukraine. <https://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Ukraine's economic growth forecast for 2024 reduced from 4% to 3.6% - Ministry of Economy. URL: <https://epravda.com.ua/power/prognoz-zrostannya-ekonomiki-ukrajini-na-2024-rik-znizhenoz-4-do-3-6-minekonomiki-802079/>.
7. Ukraine's trade turnover for 2024. Ukrinform. URL: <https://surli.li/pydumy>
8. Exports of goods increased. Ukrinform. URL: <https://surli.cc/njuqbu>.
9. National Bank of Ukraine. External sector statistics. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#5>.
10. On Foreign Economic Activity: Law of Ukraine dated 16.04.1991 No. 959-XII. *Bulletin of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR*. 1991. No.29. Art. 377.
11. Tulchynska S.O., Kopyyka S.V. Problems of ensuring effective management of foreign economic activity of enterprises under martial law. *Agrosvit*. 2023. No 24. Pp. 17 – 22.

СТАТТЯ НАДІЙШЛА ДО РЕДАКЦІЇ 19.03.25